

MET

Magyar Etnokoreológiai Társaság

Adatok és reflexiók a magyar és nemzetiségi néptánc kutatás történetéhez

ETNOKOREOLÓGIAI SZEMLE I.

ETNOKOREOLÓGIAI SZEMLE

I.

A Magyar Etnokoreológiai Társaság kiadványsorozata

Sorozatszerkesztők:

Korom Alexandra

Székely Anna

Varga Sándor

ADATOK ÉS REFLEXIÓK
A MAGYAR ÉS NEMZETISÉGI NÉPTÁNCKUTATÁS TÖRTÉNETÉHEZ

Szerkesztette:
Korom Alexandra
Varga Sándor

Magyar Etnokoreológiai Társaság
Budapest
2024

A kötet a HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézet támogatásával jelenik meg.

**BÖLCSESZETTUDOMÁNYI
KUTATÓKÖZPONT
ZENETUDOMÁNYI INTÉZET**

ISBN : 978-615-6782-00-7

ISSN: 3004-3093

© Szerkesztők és szerzők, 2024

Kiadja a Magyar Etnokoreológiai Társaság.

1145 Budapest, Columbus utca 87-89.

www.etnokoreologia.hu

Borítóterv: Berkes Tamás

Tördelés: Balogh János

A kiadásért a Társaság elnöksége felel.

TARTALOM

ELŐSZÓ.....	7
BALOGH JÁNOS: Magyar néptánc kutatás a történeti Baranyában és Szlavóniában.....	9
Bevezetés	9
Gyűjtések.....	10
<i>Publikált gyűjtések</i>	<i>10</i>
<i>Nem publikált gyűjtések.....</i>	<i>16</i>
Szakirodalmi áttekintő.....	17
<i>Kiadványok baranyai adatokkal.....</i>	<i>17</i>
<i>Monografikus feldolgozások</i>	<i>20</i>
Összefoglalás.....	21
Irodalomjegyzék	22
Függelék.....	27
<i>Függelék 1.....</i>	<i>27</i>
<i>Függelék 2.....</i>	<i>35</i>
KOROM ALEXANDRA: A magyarországi német nemzetiségi tánc kutatás története	38
Bevezetés	38
Kutatás forrásai és gyűjtési módszere	39
Tánc kutatási áttekintő	40
<i>Tánc kutatási törekvések az első világháború előtt</i>	<i>40</i>
<i>A tudományos tánc kutatás kezdete: Karl Horak öröksége</i>	<i>41</i>
<i>A tánc kutatás újraéledése a második világháború után.....</i>	<i>45</i>
<i>Lépések az intézményesült kutatás felé: a Német Szövetség tevékenységének hatása a táncéletre.....</i>	<i>46</i>
<i>A német néptánc „varázsában”: Keszler Mária és Kiss Gáborné munkássága</i>	<i>49</i>
<i>Egy lipcsei professzor a magyarországi németek között.....</i>	<i>51</i>
<i>Kutatás a nyolcvanas évektől napjainkig</i>	<i>52</i>
<i>Kitekintés.....</i>	<i>54</i>
Irodalomjegyzék	56
Függelék.....	65
<i>Függelék 1.</i>	<i>65</i>
<i>Függelék 2.....</i>	<i>65</i>
<i>Függelék 3.....</i>	<i>66</i>
RESÓCKI ROLLAND: Tánc kutatás Vajdaságban: A vajdasági Tisza mente	67
Bevezető	67
A vajdasági Tisza mente általános néprajzi jellemzése	67
Kutatástörténet Vajdaságban	70

Kutatások a vajdasági Tisza mentén.....	76
Jelenkori kutatások a vajdasági Tisza mentén	79
Összegzés.....	82
Irodalomjegyzék	83
Függelék.....	87
1. sz. Függelék.....	87
2. sz. Függelék.....	88
3. sz. Függelék.....	89
4. sz. Függelék.....	90

Előszó

2019-ben a Magyar Táncművészeti Egyetem, a Szegedi Tudományegyetem Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszéke és a Magyar Etnokoreológiai Társaság egy új könyvsorozatot indított útjának *Etnokoreológiai Füzetek* címmel, azzal a céllal, hogy a magyar néptánc kutatás formai–strukturális és esztétikai irányultsága mellé a társadalmi és történeti kontextusokra, mentalitástörténetre és lokális életvilágokra reflektálni tudó megközelítéseknek is helyet adjon. Az átalakuló tudományfinanszírozási helyzet miatt az *Etnokoreológiai Füzeteknek* egyetlen száma jelent meg csupán. 2024-től a Magyar Táncművészeti Egyetem megváltozott publikációs stratégiája miatt a Magyar Etnokoreológiai Társaság kutatói egy önálló, más intézménytől független sorozatot szerettek volna indítani.

Az új kiadványsorozat az *Etnokoreológiai Szemle* címet kapta. Az új sorozat célja, hogy fiatal kutatók, egyetemi hallgatók aktuális vizsgálatairól számoljon be, hozzásegítve őket publikációs lehetőségekhez, az olvasóközönség számára pedig tájékoztatást adjon az új tánckutató generáció munkáiról.

Az emberi kultúra gazdagsága és sokszínűsége lehetővé teszi különböző régiókban és közösségekben egyedi kulturális kifejeződések kialakulását, amelyek tükrözik az adott csoport életének, történelmének és környezetének sajátosságait. A néptánc ezen kulturális örökség ma is egyik legélénkebben élő formája, mely évszázadok óta szorosan kötődik az emberek életéhez és közösségi szerveződéséhez. A tánc egy olyan eszköz, amely hozzájárulhat az identitás, belső érzések, csoportkohézió kifejezéséhez, elősegítve adott közösség kulturális örökségének megőrzését és ápolását.

A tánc kutatása, mint tudományterület, viszonylag új keletű, de rendkívül sokrétű diszciplína. Az elmúlt évtizedekben a hazai tánc kutatás jelentős fejlődésen ment keresztül, és egyre több figyelem irányult rá tudományos és művészeti közösségekben egyaránt. A folklorisztikai vizsgálatok mellett, egyre fontosabbá vált a tánc társadalmi, történelmi és kulturális kontextusban való beágyazódásának kutatása, feldolgozása is. A globalizáció és a digitalizáció új lehetőségeket teremtett a táncok és kulturális hagyományok dokumentálásában és terjesztésében, miközben új kihívások elé is állította a kutatókat. Az archív anyagok, történeti dokumentumok, tánc-, és magnófelvételek, etnográfiai és antropológiai információk digitális hozzáférése lehetővé tette, hogy a korábban nehezen elérhető vagy elveszettnek hitt adatok újra felfedezhetővé, kutathatóvá, megoszthatóvá váljanak. Mindezek mellett azonban szem előtt kell tartani, hogy a digitális térben a kontextus, adat torzulhat, ami megnehezítheti a táncok és azok forrásainak értelmezését és megértését, emiatt szükséges a kutatás során a kritikai szemléletű forrásfeldolgozás.

Az *Etnokoreológiai Szemle* jelen kötetébe három, a tánc kutatás történeti kontextusában való vizsgálatával foglalkozó tanulmány került be. Az átfogó kutatástörténeti írások mindegyike egy-egy, a hazai tánc kutatási palettáról régóta hiányzó specifikus témát jár körül.

A kötet első tanulmányában Balogh János táncpedagógus és etnográfus a *Magyar néptánc kutatás a történeti Baranyában és Szlavóniában* című tánc kutatás-történeti összefoglalását tűzte ki céljául. A szerző tanulmánya elsősorban archívumokban fellelhető gyűjtési anyagokra támaszkodik, emellett elvégzi az archívumi források szakirodalmi vetületeinek kritikai összefoglalását. Az írást kiegészíti a szerző saját Drávaszögi táncélet és népi orvoslás szokásaihoz készített terepfelmérő kérdőíve, amely hasznos módszertani segédlet lehet tánc kutatással foglalkozó gyűjtők számára.

Korom Alexandra a Szegedi Tudományegyetem tánckutató doktorjelöltje, *A magyarországi német nemzetiségi tánc kutatás története* címmel készítette el a kötet soron következő tanulmányában a hazai svábokra vonatkozó tánc kutatás történetének szakirodalmi áttekintését az 1930-as évektől napjainkig. Hazánkban élő nemzetiségek tánc kincsének felgyűjtésével, tudományos igényű kutatásával különböző intenzitású kísérletek voltak, de átfogó monografikus munkák eddig egyik nemzetiség esetében sem keletkeztek. A szerző tanulmányában jelzi, hogy ezen a területen is érzékelhető a téma elhanyagoltsága, ezért a kötetben megjelenő összefoglaló írás elkészülése nem várathatott magára tovább. A kutató jelen írása egyrészt egy alapos összefoglalója a német nemzetiség tánc hagyományával foglalkozó forrásoknak, másrészt figyelemfelhívás a magyarországi nemzetiségek tudományos szintű jelenkori kutatásának elhanyagoltságára.

A szemle záró tanulmányában Resócki Rolland táncpedagógus és etnográfus *Tánc kutatás Vajdaságban: A vajdasági Tisza mente* címmel írta meg sokéves kutatásának eredményeit a vajdasági tánc folklór területén. A kutatások nem csupán a táncok tipológiájára, hanem a formai, strukturális és funkcionális elemzésekre is kiterjedtek. Emellett a szerző vizsgálta a délszláv eredetű és polgári táncokat is, szélesebb perspektívát nyitva az interetnikus kapcsolatok felé. Resócki már a Szegedi Tudományegyetem néprajz szakos hallgatójaként is kiemelt figyelmet szentelt szülőhazája, a vajdasági Tisza mente tánc hagyományainak megismerésére, átadására és életben tartására. A tanulmánykötetben is ismertetett kutatás célja a 20. századi vajdasági kutatási anyagok, gyűjtési eredmények bemutatása, amellyel a magyar néptánc hagyományokról szerzett ismeretek további gazdagításához igyekszik a szerző hozzájárulni.

Bízunk benne, hogy jelen kötet nemcsak további gondolatokat és kutatásokat fog ösztönözi a témában, hanem rávilágít a tánc kutatás történeti kontextusban való elhelyezésének relevanciájára is. A tánc kutatás történetének feltárása lehetővé teszi a tánc különböző funkcióira, például a közösségi szerepére történő reflexiók és azok változásának megismerését. Különösen igaz ez a globalizáció korában, amikor a kulturális határok elmosódásával és az információs társadalom térnyerésével a közösségek új kihívások elé néznek a hagyományos kulturális gyakorlatok megőrzése és átöröklítése terén. Ebben a kontextusban a tánc kutatás történeti megközelítése segít megérteni és értékelni az egyes csoportok sajátos táncos hagyományait, és hozzájárulni a kulturális sokszínűség megőrzéséhez.

Köszönettel tartozunk mindazoknak, akik részt vettek e munka létrehozásában.

Korom Alexandra – Varga Sándor